

Мутаційна мінливість

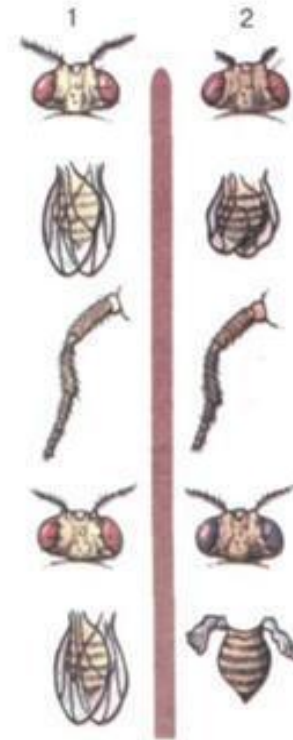
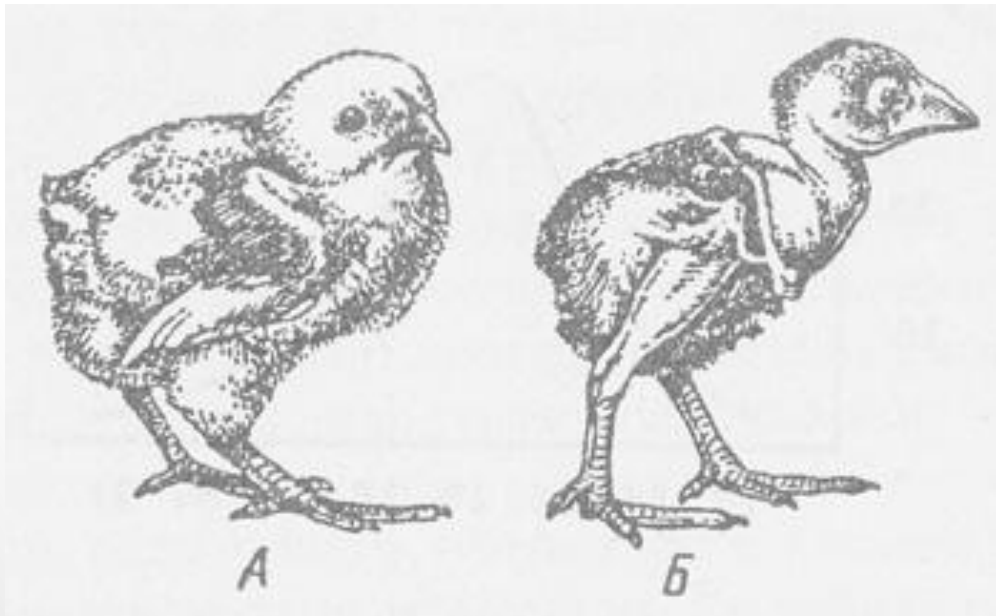

Гуго де
Фріз

- запропонував термін МУТАЦІЯ
- ✓ Г. Де Фріз створив свою мутаційну теорію на основі експериментів з різними видами *Oenothera*. Парадокс полягав у тому, що в дійсності він не отримав мутацій, а спостерігав результат комбінативної мінливості, оскільки піддослідні форми виявились складними гетерозиготами по транслокаціях.

- Мутаційна мінливість – це поява нових ознак в організмі внаслідок раптових змін структури спадкових одиниць (генів, хромосом) та успадкування цих змін
- А – нормальне курча   Б - мутант

Мал. 67.
Мутації
у дрозофіл:
1 – нормальні
особини;
2 – мутантні
особини

Основні положення мутаційної теорії

- Мутації - дискретні зміни генетичного матеріалу*
- Мутації - рідкісні випадки*
- Мутації стійко передаються із покоління в покоління. .*
- Мутації виникають неспрямовано і можуть бути шкідливими, нейтральними та корисними.*

Мутації

```
graph TD; A([Мутації]) --> B[Летальні]; A --> C[Нейтральні]; A --> D[Сублетальні];
```

Летальні

ПРОЯВЛЯЮЧИСЬ У ФЕНОТИПІ, СПРИЧИНЯЮТЬ ЗАГИБЕЛЬ ОРГАНІЗМІВ ЩЕ ДО МОМЕНТУ НАРОДЖЕННЯ ДО НАСТАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО РОЗМНОЖЕННЯ

Нейтральні

Зміни, які не несуть значні порушення в організмі

Сублетальні

Знижують життєздатність особин, призводячи до загибелі їхньої частини

Мутаційна

мінливість представляє собою лише один із типів мінливості.

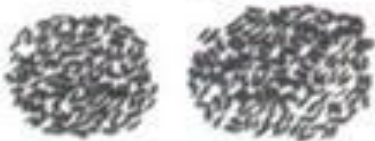
Розрізняють такі форми мінливості: генотипічну (спадкову) і фенотипічну або модифікаційну (не спадкову). У свою чергу, генотипічна мінливість ділиться на мутаційну і комбінативну.

Геномні мутації

● Анеуплоїдія
(гетероплоїдія)

● Поліплоїдія

Мал. 68.
Геномні мутації у
пасльйону чорного:
1 – диплоїдна
форма, $2n=36$;
2 – тетраплоїдна,
 $4n=72$;
3 – гексаплоїдна,
 $6n=108$;
4 – октоплоїдна,
 $8n=144$

- ❖ Це пояснюється тим, що інтенсивність біосинтезу білків залежить від кількості гомологічних хромосом у ядрі: чим їх більше, тим більше за одиницю часу утворюється молекул білка кожного виду.
- ❖ Полі – збільшення хром наборів результаті порушення мейозу
- ❖ Гете – зміна к-сть хромосом на одній або декількох парах

Хромосомні:

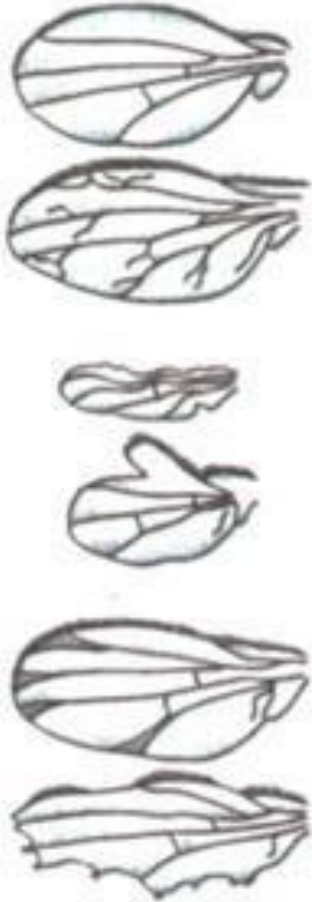

Мал. 70.
Аномалії людини,
що виникли
внаслідок
хромосомної
мутації (поява
третьої хромосоми
в 15-й парі)

- *Зміни в структурі хромосоми.*
- *Делеція - втрата гена (його фрагмента або групи генів*
- *Дуплікація - подвоєння якої-небудь ділянки хромосоми*
- *Інверсія - поворот фрагмента хромосоми на 180*
- *Транслокація -перенесення фрагмента ДНК на нове місце*

Генні (точкові) мутації -

- це стійкі зміни окремих генів, спричинені порушенням звичайної послідовності розташування нуклеотидів у молекулах нуклеїнових кислот (втрата певних нуклеотидів, поява додаткових, зміна порядку їхнього розташування).

Мал. 71.
Генні мутації
у дрозофіли
(зміни форми і
жилкування крила)

Мутагенні чинники

ХІМІЧНІ:
азотистий іпрід,
нітрофурани,
етиленаміди

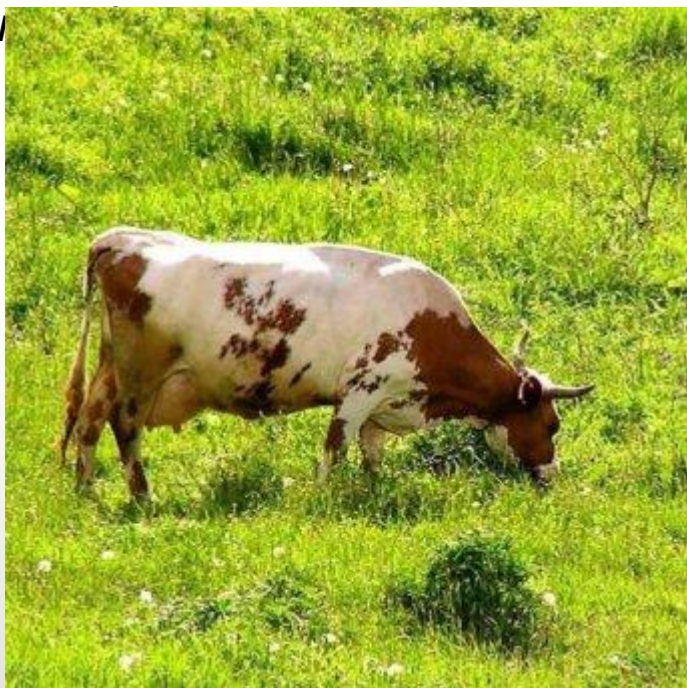
ФІЗИЧНІ:
Іонізуюче
випромінювання,
ультрафіолет

БІОЛОГІЧНІ:
віруси

Модифікаційна мінливість

- *не пов'язана зі зміною генотипу. Вона виникає під впливом зовнішнього середовища.*

Удої молока залежать від

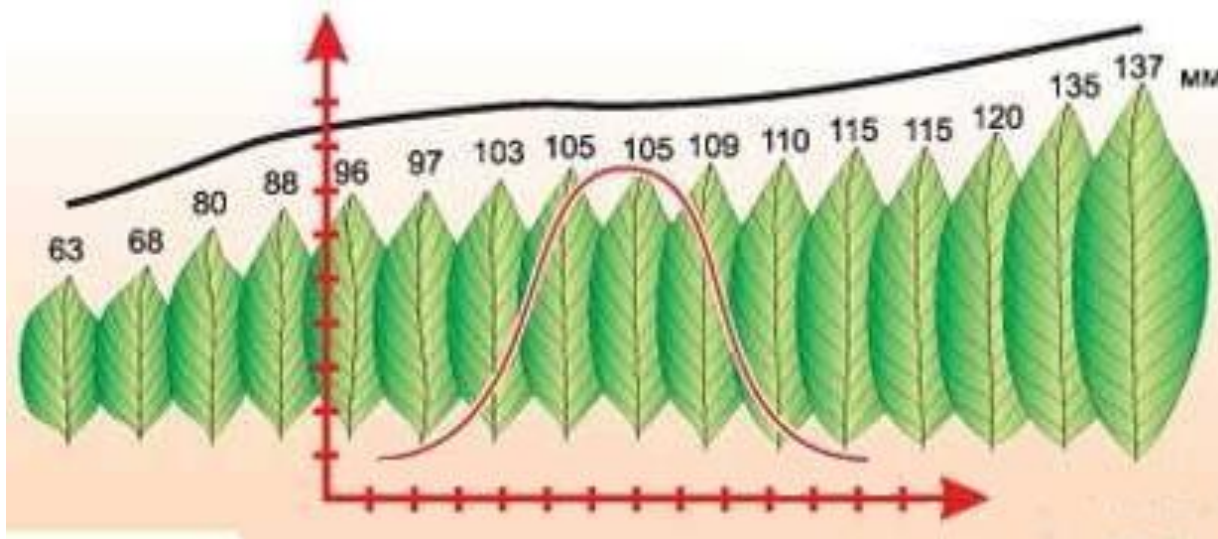

У горностаєвих кроликів біла шерсть росте у разі підвищення температури, а чорна - у разі пониження.

Варіанційний ряд

- Послідовність кількісних показників проявів станів певної ознаки (варіант), розташованих у порядку їхнього зростання чи зменшення.

Комбінативна

мінливість

- Комбінативна мінливість пов'язана із виникненням різних комбінацій алельних генів (рекомбінацій). Джерелами комбінативної мінливості є: кон'югація гомологічних хромосом у профазі та їхнє незалежне розходження в анафазі першого поділу мейозу, а також випадкове поєднання алельних генів при злитті гамет. Отже, комбінативна мінливість, яка забезпечує різноманітність комбінацій алельних генів, зумовлює і появу особин із різними поєднаннями станів ознак. Комбінативну мінливість спостерігають і в організмів, які розмножуються нестатевим способом або вегетативно (наприклад, у прокаріотів можлива передача спадкової [інформації](#) від клітини до клітини за участю вірусів-бактеріофагів).

СЛОВНИЧО

- ✓ Мутація **К:**
- ✓ Геномні мутації
- ✓ Хромосомні мутації
- ✓ Генні мутації
- ✓ Комбінована мутація
- ✓ Модифікаційна мінливість